

FÜZULİ LİRİKASINDA FOLKLOR MOTİVLƏRİ

XÜLASƏ

Məqalədə dahi Azərbaycan mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin lirik şeirləri ilə Azərbaycan folklorundan nümunələr paralel şəkildə tədqiqatə cəlb edilmişdir. Tədqiqatda şairin şeirlərinin folklorla əlaqədar olduğu müəyyən edilmiş, onun yaradıcılığının fəlsəfi-ictimai və sosial-mədəni mahiyyətinin açığlanmasında folklorun başlıca qaynaq olduğu vurğulanmışdır.

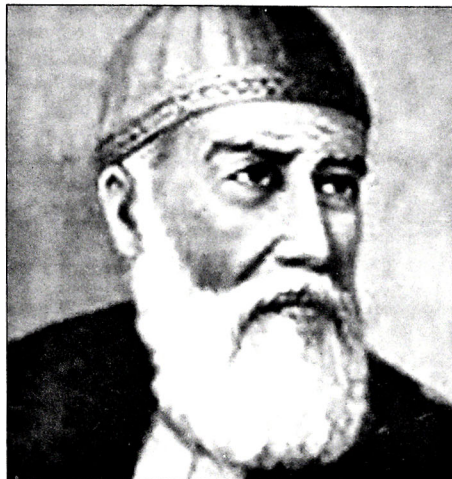
Tədqiqat işində şairin mənsub olduğu xalq folklor yaddaşından yaradıcı şəkildə yararlanaraq mükəmməl poeziya nümunələri yaratmaqla dünya ədəbiyyatında lirik şairin zirvəsini fəth etdiyi göstərilmişdir. Bu qənaətin əsasında sənətkarın doğma xalqının mənəvi söz xəzinəsinə kifayət qədər dərinləndirən bələd olduğu amilinin dayandığı inandırıcı əsaslarla təsdiq edilmişdir. Şairin sənət zirvəsinə yüksəlməsinin başlıca səbəbinin məhz bu arqumentlərlə bağlılığı sübuta yetirilmişdir. Məhz bu baxımdan Məhəmməd Füzuli Azərbaycan xalqının dünyaya bəxş etdiyi nəhəng sənətkar kimi adını poetik fikir tarixində qızıl hərfələrlə yazdırmağa nail olmuşdur.

Məqalədə həmçinin şairin fəlsəfi dünyagörüşünün açığlanmasında folklor incəliklərinin öyrənilməsinin vacibliyi vurğulanmışdır.

Açar sözlər: Füzuli, folklor, şeir, lirika, motiv, örnək, xalq

Azərbaycan xalqının mütəfəkkir övladı Məhəmməd Füzuli lirikanın zirvəsini fəth etmiş sənətkardır. Füzuli şairinin dahiyənəliyi ondadır ki, o, sözün - yaratdığı misraların səhri ilə hər misrada, hər beytdə dürlü-dürlü hikmət çələngi hörmüşdür. Onun hər beytindən, hər misrasından bir yox, bir neçə qatbaqat mənalı dürlü kəlamlar süzülür oxucu könünə. Füzulinin hər qəzəlini, qəzəlidəki hər misranı, hər beyti təkrar-təkrar oxuyanda, biz o poetik fikirlərin arasından gizlənib qalmış çoxqatlı məna laylarının hər dəfə bir qatını - bir layını açmış kimi oluruq. Hər dəfə də heyrətə gəlirik ki, bu nə sirdir ki, eyni bir poetik nümunənin hər təzə oxunuşdan yeni-yeni mənalarmı rast oluruq. Əlbəttə

Məhəmməd Füzuli - 530

ki, bu sirri aşkar etmək, aşkarlamaq da hər kəsə, hər oxucuya nəsib olmur. Bunun üçün gərəkdir ki, Füzuli sözünün səhrinə düşə biləsən, Füzuli dilinin, Füzuli hikmətinin möcüzəvi aləminə, Füzuli dəryasına qovvas kimi baş vura biləsən.

Bəs hər kəlmədən, hər cümlədən (misradan, beytdən) qatbaqat məna çalarları höre bilməyin sirri hardandır belə? Bu sualın cavabı Məhəmməd Füzulinin mənsub olduğu xalqda, xalqının müdrikliyində, düşündüyü - daşındığı ana dilində, ana dilinin hər sözünün ehtiva etdiyi əsrarəngiz çalarlardadır. Əbəs deyildir ki, Azərbaycan xalqına şair xalq deyirlər. Məhz Füzuli

şairətəbli Azərbaycan xalqının övladı olduğuna görədir ki, şeirin, poeziyanın zirvəsini fəth etmişdir. Deyərdim ki, Füzuli poeziyasında Azərbaycan xalqının müdrikliyinin şair simasındakı mücəssəməsidir. M.Füzuli poetik fikir aləmi ilə məhz Azərbaycan xalqının özünü təcəssüm etdirir. Xalqımızın hikmət dolu dünyasının əsrarəngizliyini lirikasında əks etdirən dahi sənətkardır.

O, şair xalqın şair övladı olaraq doğulmuş, yaşamış və buna əbədiyaşar əsərləri hesabına əbədiyyət qazanmışdır. "Elmsiz şeir əsası yox divar kimidir" deyənlər və bu fikrini öz əsərləri vasitəsilə ayanlılaşdıran, reallaşdıran şairdir. Bas "elmsiz şeir" dedikdə sənətkar nəyə işarə etmişdir? Əlbəttə ki, müdrikliklə yığılmış fəlsəfəyə, yəni xalq hikmətinə. Xalqımızın hikmət bulağı - həyata, dünyaya baxış fəlsəfəsi isə, hər şeydən öncə, onun şifahi yaradıcılığında, zəkasının işığı olan folklorunda özünü əbədiləşdirib.

Xalqə ağzın sirrini hər dəm qılır izhar söz,

Bu nə sirdir kim, olur hər ləhzə yoxdan var söz.

deyən dahi şair "Söz" qəzəlidə söze - şeirə, qəzəle, poeziyaya xalq sözünün hikməti kimi yanaşmışdır. Qələm adamının, şairin silahı sözdür; söz vasitəsilə fikirlərini dilə gətirən sənətkar məhz xalq ağzını - xalq müdrikliyini sənətkarlıq məktəbinin bünövrəsi - "elmi" kimi müəyyənləşdirmişdir özünün poeziya səltənətində. Məhz xalqın övladı kimi xalqının danışan-yazan dili - qələmi kimi yaratdığı poeziya sarayının özülünü, divarlarını, binasını xalqın təfəkkür çeşməsindən qaynaqlanmaqla araya-ərsəyə gətirmişdir. Bu səbəbdən də Füzuli poeziyası mənsub olduğu Azərbaycan xalqının mənəvi xəzinəsinin potensial gücünü əks etdirən mükəmməl sənətkarlıq əsərləri qüdrətindədir. Füzuli yaradıcılığının zənginliyinin sirri onun xalq dühası ilə qaynayıb-qarışmasında, xalq müdrikliyi ilə özünəməxsus şəkildə qarışaraq bağrıbadas olmasındadır. Onun ilhamın mayası xalqın müdriklik çeşməsindən qaynaqlanı.

(Davamı var)